

Архимандрит Иустин (Попович)

Сърна в изгубения рай

(Изповед)

Сърна съм. Аз съм сетиво на тъгата във вселената. В прастари времена някой е изгонил на земята от всички светове всичко, що е тъжно и от него ми е излял сърце. И оттогава аз съм сетиво на тъгата. Живея, като от всички същества и твари бозяя тъга. Всяко същество, колчем го доближа, пуска в сърцето ми по една черна капка тъга. И черната роса на тъгата руква из вените ми като тънък ручей. И там, в моето сърце, черната роса на тъгата става бледа и синкава. Из цялото ми същество, като притегателна сила, е разлята тая тъга. И всичко тъжно на тоя свят тя непреодолимо привлича и трупа в моето сърце. Затуй съм най-тъжна от всички твари. Не ми се смейте, вие, смеещите се! С изумление съзнавам — на тоя тъжен свят има същество, което се смее. О, проклет и препроклет дар: да се смееш в свят, накипял от тъга, клокочещ от болка, в който вилнее смърт! О, дар на обречени! От тъга аз нивга не се смея. Та и как да се смея, кога сте тъй груби и сурови, вие,

смеещите се! Тъй зли, тъй безобразни! От зло сте безобразни. Защото само злото обезобразява земните и небесни създания... Помня, да, спомням си — някога тая земя беше рай, аз пък — райска сърна.

О, спомени, с които аз възхитено се понасям от радост към радост, от безсмъртие към безсмъртие, от вечност към вечност!...

А сега? Сега очите ми изцяло е покрил мрак. По всички пътища, отдето минавам, е паднала гъста тъма. Мислите ми капят като сълзи. А чувствата ми — в тях кипи тъга. Всичкото ми същество е завладяно от някакъв неугасим пожар на тъгата. Всичко в мен гори от тъга, гори без да изгаря. Самата аз съм само това — вечна жертва-всесъжение върху вселенския жертвеник на тъгата. А вселенски жертвеник на тъгата е земята, сивата и мрачна, бледата и сумрачна планета...

Сърцето ми е непристъпен остров насред безкрайния океан от тъга. Непристъпен за радостта. Дали всяко сърце не е един непристъпен остров? Кажете ми вие, които имате сърца! Знаете ли, какво огражда отвсякъде вашите сърца? Моето сърце е цяло обкръжено от океански пропасти и бездни. И постоянно се дави в тях. И няма начин за измъкване, за излизане оттам. Всичко, което улови, е меко като вода. Затуй очите ми са замъглени от сълзи, а сърцето ми е разранено от въздишки. Болни са зениците ми, че в тях е паднал мракът на много полунощи. Снощи слънце зайде в моите очи, ала не изгря отново с утрото. Удави се то в тъмите на моята тъга. Нещо страшно и ужасяващо пронизва моето същество. Плаши ме всичко, що е наоколо ми и над мен. О, да можех да избягам от страхотиите на тоя свят! А има ли нейде свят без ужаси? Зазидана съм в мъка, опита съм от пелин, преситена съм с горчилка! Уплашено будя сърцето си от това пиянство с тъга, а то още повече се

опива. Зова при себе си душата си — подплашена и погната от страхотиите на света, а тя все по-безчинно бяга от мене, тъжната и печалната...

Сърна съм. А защо? — не зная. Виждам, но как — и това не разбирам. Живея, ала какво е животът — за мен е непонятно. Обичам, ала що е любовта — недоумявам. Страдам, ала как никне в мен страданието, как пораства и съзрява — умът ми не постига. Въобще, твърде малко разбирам онова, което е в мен и около мен. И животът, и любовта, и страданието — всички те са по-широки, по-дълбоки и по-безкрайни от моите знания, разбирания и понятия. Някой ме е пуснал в тоя свят и е вложил в съществуването ми мъничко разум, затова и твърде малко разбирам света около мен и вътре в мен. Нещо неразгадаемо, нещо необикновено всякога ме гледа от всяко същество, затова се и плаша. А моите огромни очи, дали не са затуй огромни — за да поберат по-добре необяснимото, да обхванат необхватното и да съзрат несъзримото?

Наред с тъгата, някой е влял в мене, обезсмъртил е, увековечил е и нещо по-голямо от чувството, по-силно от мисълта, дълговечно като безсмъртието и огромно като вечността. То е инстинктът на любовта. В него има нещо всемогъщо и непобедимо. Той се разлива по всички мои чувства, из всички мои мисли и владее всецяло моето същество. Малко, мъничко островче — това е моето същество, а наоколо му без бряг се простира, разлива и прелива тя, загадката на моята душа — любовта. Където и да припна из съществуването си, навсякъде се натъквам на нея. Тя е не само навсякъде из мен, тя е и нещо най-близко за мен. За мен “аз съществувам” е същото като “аз обичам”.

Любовта ме прави това, което съм. Да бъда, да ме има за мене е равносилно на това да обичам, да любя. Та има ли същество, което да може да съществува без любов? Моето сърце на сърна не знае такова същество.

Не оскърбявайте любовта ми. Защото по този начин вие оскърбявате моето единствено безсмъртие и моята единствена вечност. И заедно с тях — моята единствена безсмъртна и вечна ценност. Защото какво друго е ценно, освен онова, що е безсмъртно и вечно? А аз съм безсмъртна и вечна единствено чрез любовта. Тя ми е всичко. И чрез нея аз живея и безсмъртствувам. Щом кажа: “обичам”, с това аз обхващам всички свои безсмъртни мисли, всички свои безсмъртни чувства, всички свои безсмъртни копнежи, целия свой безсмъртен живот. С нея аз се извисявам над всяка смърт и над всички небития, аз — сребрилата, нежната, наплашената сърна...

През ужасните урви и страховитите пропасти моята любов преминава към тебе, синьо небе, към тебе, добри човече, към тебе, разцъфнала дъбраво, към тебе, ухаеща трева, към Тебе, Вседобрия и Всенежния! През безброй смърти се промъква тя към тебе, о мое сладко безсмъртие — моята любов. Затуй тъгата е мой неизменен спътник. Всяка грубост за мен е вярна смърт. На този свят аз изпитах най-голяма грубост от същество, що се зове човек.

О, понякога той е смърт за всички мои радости! Мои очи, гледайте през него и над него към Оногова — Вседобрия и Всенежния! Доброта и нежност — това е живот за мене, то е безсмъртие, то е и вечност. Без доброта и нежност животът е ад. Сещайки добротата на Вседобрия и нежността на Всенежния, аз цяла съм в рая. Врълети ли ме людската грубост, о! — тогава ме врълита адът с всички свои страхотии. Затуй се боя от човека, от всеки човек, освен от добрия и нежния.

Стоя край поток, чиито брегове украсяват сини цветя. А потокът е от моите сълзи. Раниха ме човечите в сърцето и вместо кръв от него рукнаха сълзи. Нежни небеса, ето, вам изповядвам своята тайна — вместо кръв в сърцето си нося сълзи. В туй е моят живот, в туй е моята тайна. Затова плача за всички скръбни, за всички невинни, за всички унизени, за всички наскърбени, за всички гладни, за всички сиротни, за всички огорчени, за всички измъчени, за всички опечалени. От тъга мислите ми се задавят и превръщат в чувства, а чувствата се изливат в сълзи. Да, чувствата ми са безчет и сълзите — безброй. И всяко мое чувство е готово да тъгува и да плаче, защото колчем излезе от мен в света наоколо ми, все се сблъсква с някоя човешка грубост. О, има ли по-грубо, по-сурово същество от човека?...

Защо ли съм захвърлена в тоя свят, между човечите? Ох, някога, много отдавна, когато бях в гъстите и неизбродни лесове, не познавах човека и светът за мене беше радост и рай. И аз радостно тъчах своите райски настроения и възхити между миризливи цветя и стройни брези, между кротки дъбрави и сини небеса. Но в моя рай стъпи той — груб, суров и надменен — човекът. И стъпка моите цветя, изсече дърветата, омрачи небето. И тъй превърна в ад моя рай... О, аз не го мразя зарад туй, но съжалявам го. Съжалявам го, че няма чувство за рая. А за творението няма по-голям ужас от това, за кое да е творение. Знайте, че сърнатата не може да мрази; тя може само да жали и съжалява. Всички оскърбления, всички грубости тя отблъсква с тъга и съжаление. Тъгата — ето нейното отмъщение. Тъгата, примесена със съжаление... О, човеци, колко сте сурови и груби! Чух, че имало демони. Та нима могат да бъдат по-

лоши от хората? Само едно моля, само едно желая — да не бъде душа в човека, чувство в човека, мисъл в човека... Всяка людска грубост преживявам като тежък удар по сърцето. Оттова в сърцето ми излезе рана. О, колко синини имам в сърцето! Колко удари!... Ах, да! Та аз съм в изгубения рай — сърна в изгубения рай! Ох, смили се над мене, Всеблагий и Всенежний! Куп синини, една до друга, една въз друга, и тъй в сърцето ми излезе рана! Ох, спаси ме от хората, от грубите и зли хора! Тъй ще превърнеш моя свят в рай и моята тъга — в радост...

От всичко, що се обича, най-обичам свободата. А тя е в добротата, в нежността, в любовта. А злото, а грубостта, а омразата — това е робство от най-лошия вид. Робуваш ли тям, робуваш на смъртта. А има ли по-страшно робство от смъртта? В такова робство отвеждат хората тия изобретатели и творци на злото, грубостта и омразата. А мене изпратиха в света, рекоха ми и прорекоха ми, отредиха ми и предопределиха ми — бъди тъга и любов. И аз с всичкото си същество изпълнявам своето предназначение — тъгувам и обичам. Тъгувам чрез любовта и любя чрез тъгата. Та няма може иначе в един свят, населен с хора? Моят живот е затворен в тези граници, в тази рамка. Аз цяла съм сърце, цяла съм око, цяла съм тъга, цяла съм любов, затуй ме разтърсва страх, онзи мил страх, за който знае само тъжната сърна...

В своята надменност хората не се и догаждат, какви разкошни и чудни чувства носим в себе си ние, сърните. Помежду нас и вас, хората, зее пропаст и нито ние можем да дойдем при вас, нито вие — при нас. Вие нямате сетиво за нашите светове. Ако ние, сърните, дойдехме при вас със

сърцето си, все едно бихме влезли в ада. Някога ние бяхме в рая. А вие, човечите, ни го превърнахте в ад. Това, което са за вас бесовете, това сте за нас вие, човечите. Разказваха ни брезите: “видяхме сатаната, къде падна от небето на земята; падна сред човечите и там остана. Той, падналият от небето, обяви: най-приятно ми е сред човечите; и аз си имам мой рай, това са те, човечите...”

Зная и предчувствувам — очаква ме безсмъртие, по-голямо от човешкото. За вас, човечите, на оня свят има и ад. А за нас, сърните — единствено рай. Затуй, че вие, човечите, съзнателно и доброволно измислихте греха, злото и смъртта, а и нас, без наше съгласие, повлякохте в тях чрез своята мерзост и злоба, затуй, че имахте власт над нас. Затова ще отговаряте и за нас — за всички наши мъки, неволи, страдания и смърт. Ще давате откуп за нас и зарад нас... Слушах, как шепне синьото небе на черната земя тая вечна истина — в Съдния ден човечите ще дадат отговор за всички мъки, за всички страдания, за всички неволи, за всяка смърт на земните същества и твари. Всички животни, всички птици, всички растения, ще станат и ще обвинят човешкия род за всички болки, за всички обиди, за всичкото зло, за всяка смърт, които той им е причинил в своето горделиво грехолюбие. Понеже с човешкия род, пред него и подире му идат грехът, смъртта и адът.

Ако трябваше да избирам между творенията, бих предпочела тигъра пред човека, затуй, че не е тъй кръвожаден като човека; предпочела бих и лъва пред него, затуй, че не е тъй свиреп като човека; бих предпочела и хиената пред него, затуй, че не е тъй отвратителна като човека; бих предпочела и риса пред него, затуй, че не е тъй лют като човека; бих предпочела и змията пред него, затуй, че не е тъй лукава като човека. Предпочела бих всяко чудовище пред него, затуй, че и най-страшното чудовище не

е тъй страшно, като човека... О, аз казвам истината, говоря от дън сърце. Та нали човекът е измислил и сътворил греха, смъртта и ада! А това е по-лошо и от най-лошото, по-чудовищно и от най-чудовищното, по-страшно и от най-страшното във всички мои светове.

Дочух, как ромолеше потокът от сълзи: “А хората се хвалят с някакъв си разум”. Аз пък съдя за тях според главните им дела — греха, злото и смъртта. И достигам до такъв извод: ако техният разум е в това, че са измислили и създали греха, злото и смъртта, тогава той не е дар, а проклятие. Разумът, който живее и изразява себе си чрез греха, злото и смъртта, е Божие наказание. Великият разум е и велико наказание. Биха ме обидили, ако ми кажеха, че съм разумна, по човешки разумна. Ако този разум е единственото отличие на човека, тогава аз не само се отричам от него, но го и проклинам. Ако от него зависеше дори моят рай и моето безсмъртие, тогава навеки бих се отрекла и от рая, и от безсмъртието. Без доброта разумът е Божие наказание. А великият разум без велика доброта е непоносимо проклятие. С разум, ала без доброта и нежност, човекът е завършен дявол. От небесните ангели слушах, докле къпеха криле в сълзите ми — дяволът е велик разум без капчица доброта и любов. И човекът е същият, ако в него няма доброта и любов. Човек разумен, ала без доброта и състрадание, е ад за моята нежна душа, ад за моето тъжно сърце, ад за моите незлобиви очи, ад за моето кротко същество. Душата ми е устремена към едно желание — ни в тоя, ни на оня свят да не живея до човек разумен, ала лишен от доброта и от състрадателна нежност. Само тогаз съм съгласна на

безсмъртие и вечност. Ако ли не — унищожи ме, Боже, и ме претвори в небитие!

В стари времена — разправяха белите сърни — Той премина земята, Всеблагият и Всемилолюбивият, и превърна земята в рай. Гдето застана, там рай стана. Върху всяко същество и над всяка твар се лееше от Него безкрайна доброта, и любов, и нежност, и милост, и благост, и мъдрост. По земята ходеше и небето на земята свождаше. Зовяха Го Иисус. О, ние видяхме в Него, че човекът може да бъде дивен и прекрасен, само когато е безгрешен. Той и с тъгата ни тъгуваше, и плачеше с нас зарад злото, което ни сториха човеците. Той с нас беше, ала беше против човешките творения — греха, злото и смъртта. Обичаше всяка твар нежно и състрадателно; милуваше ги с някаква божествена печал и бранеше ги от людския грях, от людското зло, от людската смърт. Беше и навеки остана наш Бог, Бог на тъгуващите и огорчени създания, от най-малките до най-големите.

Само ония човеци, които на Него приличат, само те са ни мили. Те са наш род, наше безсмъртие и наша любов. Душата на такива люде е стъкана от Неговата доброта, състрадание, любов, нежност, благост, праведност и мъдрост. Тяхният разум е божествено мъдър, божествено кротък, божествено състрадателен. И те приличат на светли и святи ангели. Защото великият разум и великата доброта, споени в едно — това е то ангелът.

Затуй и всичката наша любов чезне за Иисуса всеблагия, вседобрия, всемилолюбивия, всенежния. Той е наш Бог, наше Безсмъртие, наша Вечност. Неговото Евангелие е повече наше, нежели на човеците, затуй, че в нас е повече Неговата

доброта, Неговата любов, Неговата нежност... Той, о, Той е благословен във всички наши сърца и светове! Той е Господ и Бог наш! Той е наша сладка утеха на тоя горчив свят, който преминава, и наша вечна радост на оня безсмъртен свят, що приближава...

Превод от сръбски по изданието: Отац Јустин Поповић. На богочовечанском путу. Београд 1980, стр. 111-118